

M. S. A. N. 27/210 1952
Hist. os. 171.

Järby 11/6-52

R e d o g ö r e l s e

för en granskningsresa till fornminnena utanför Hangö stad.

Lördagen den 7 juni gjorde undertecknad en tjänsteresa till Hangö för att besiktiga de fornminnen, som finnas på några öar utanför östra hamnen. Färden företogs med förhyrd motorbåt, varför endast en flyktig granskning denna gång kom i fråga.

1. Fort Gustaf Adolf. Fästningsverket är beläget på en ö 1.3 km S om östra hamnen. Det är öppet åt N, medan de övriga sidorna bildas av tre små polygoner. Alla murar är uppförda av stora tuktade granitblock. Fogarna äro så smala att några kilstenar inte behövt användas. Ruinen reparerades år 1932 under ledning av statsarkeologen J. Rinne. Härvid återställdes 3 stora embrassyrer, vilkas poster murades av maskinslagna tegel. Tyvärr har ruinen starkt skadats genom bombardemang under senaste (?) krig. Allt, som under Rinnes tid återuppförts, är nu ånyo förstört. Av ett par embrassyrer återstod endast bottnen; av den tredje stod ena porten och bågen kvar, men då den andra porten var borta, är det endast en tidsfråga när också bågen störtar ned. Utanför murarna fanns det nästan överallt mängder av nedstörtade stenblock.

2. Fort Gustafsvärn ligger 2.5 km åt SSW-W från Östra hamnen. På ön finns en radiofyr. Fästningsverket, som är betydligt större än Gustaf Adolf, bildar ett slutet system. Den norra sidans mur är dock tämligen låg. Byggnadstekniken är densamma som på Gustaf Adolf. Också detta verk har lidit betydande skador under kriget. Flerstädes äro enstaka granitblock alldeles sönderspjälkta i ytan. Några murar äro ännu alldeles hela, andra äro starkt skadade. Dess västligaste bastionen torde ha blivit ruin redan för länge sedan (under Krimkriget?) men skadorna i verkets östra delar äro väl delvis av senare datum. På ett ställe finnes ett stort hål i muren strax ovanför en embrassyr (vars båge är oskadad!). På stranden anträffades en enstaka liststen med vattenavledningsfåra. På murarna fanns inte en enda dylik, utan de ha tydligen allesammans bortförts och använts till andra syften.- En magasinsbyggnad på ön har rivits och diverse utjämningsarbeten på området innanför murarna, varest ryska militären år 1940-41 byggt korsur etc., pågingo som bäst i Sjöfartsstyrelsens regi. Mull kommer att hämtas dit och planteringar är påtänkta. De torde icke giva skäl till anmärkning från Kommissionens sida.

3. Fort Meijerfelt 1.3 km WSW fågelvägen från östra hamnen (0.8 km från närmaste fastland). Av befästningarna på ön återstå enligt ortsbornas utsago ingenting alls, varför ön ej heller besöktes. Från motorbåten kunde i varje fall några spår av murar icke upptäckas.

En partiell restaurering av Gustafsvärn och Gustaf Adolf, åsyftande en reparation av de skador, som kunna bliva utgångspunkter för nya ras, bör upptagas på 1954 års arbetsprogram och medel därtill anskaffas i nämnda års ordinarie budget. Sjöfartsstyrelsen har genom överingenjör Ingman lovat sin medverkan, speciellt vid transporter o.dyl. Fotostatkopior av originalritningarna, vilka torde finnas i Svenska Krigsarkivet, borde dessförinnan anskaffas. Någon uppmätning på platsen av fästningsverken torde icke vara oundgängligen nödvändig.

4. Hällristningarna vid "Gamla tullen". (Se Reinh. Hausen: Die Wappen- und Namenszeichnungen auf den Felsen bei Hangö Tulludde. Helsingfors 1902). En del av ristningarna har på föreningen Pro Hangös försorg under åren före kriget rengjorts, så att de nu äro fria från lavar etc. I några fall har man också försökt förbättra själva inristningen genom en nyupphuggning. Det föreföll mig dock som vore dessa nya streck alltför breda; hela den så behandlade ristningen verkade på något sätt förflackad. En ev. nyupphuggning bör ske under ständig kontroll av sakkunnig och utföras med likartade verktyg som den ursprungliga. - De skilt för sig liggande grupperna XII - XIV (enl. Hausens skrift) besöktes icke.

Helsingfors den 11 juni 1952.

Olof af Hällström